

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบการที่มีที่ตั้งในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม โดยถามไปยัง หัวหน้าฝ่ายบัญชี/ ผู้จัดการฝ่ายบัญชี/ กรรมการผู้จัดการ/ กรรมการของสถานประกอบการที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

สรุปผลการศึกษา

การเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบการ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการบัญชี โดยอาศัยข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามหัวหน้าฝ่ายบัญชี / ผู้จัดการฝ่ายบัญชี หรือกรรมการผู้จัดการ / กรรมการของสถานประกอบการที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาสรุปผล อภิปราย รวมทั้งเสนอแนะ ซึ่งการสรุปผลการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับนักบัญชีพึงประสงค์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี

จากการศึกษา พบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ที่มีราคาอยู่ในช่วง 100,001 – 500,000 บาทมากที่สุด (ร้อยละ 35.66) ระบบย่อยที่สถานประกอบการใช้งานมากที่สุด คือ ระบบบัญชีแยกประเภท (ร้อยละ 23.65) โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่ใช้งานมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ EXPRESS 41 ราย (ร้อยละ 28.08) SAP 26 ราย (ร้อยละ 17.81) ACCPAC 11 ราย (ร้อยละ 7.54) ORACLE 5 ราย (ร้อยละ 5.48) และ EASY ACC 8 ราย (ร้อยละ 5.48) ตามลำดับ ปัญหาที่ประสบจากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี 3 อันดับแรก ได้แก่ ความยากในการประยุกต์โปรแกรมให้เข้ากับลักษณะของธุรกิจ (ร้อยละ 19.84) ไม่มีบริการหลังการขาย หรือมีแต่ไม่ดี (ร้อยละ 18.68) และรายงานไม่ตรงตามความต้องการของกิจการ

(ร้อยละ 14.79) ตามลำดับ เหตุผลในการการเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี 3 อันดับแรก ได้แก่ โปรแกรมง่ายต่อการเข้าใจ (ค่าเฉลี่ย 4.3291) การมีระบบสำรองข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 4.2848) และการเชื่อมโยงโปรแกรมการทำงานด้านอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.2532) ตามลำดับ

นอกจากนี้ผลของการเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี จำแนกตามขนาดของสถานประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการที่มีขนาดของสถานประกอบการแตกต่างกัน ตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี 3 ปีจจัยแตกต่างกัน ได้แก่ ราคาของซอฟต์แวร์ ต้นทุนในการจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมกับโปรแกรมสำเร็จรูปที่ต้องการ ต้นทุนในการบำรุงรักษา และเมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ในแต่ละด้านพบว่า

1. ด้านราคาของซอฟต์แวร์ พบว่า ผู้ประกอบการขนาดกลางตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีด้านราคาของซอฟต์แวร์แตกต่างกับผู้ประกอบการขนาดย่อม
2. ด้านต้นทุนในการจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมกับโปรแกรมสำเร็จรูปที่ต้องการ พบว่า ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ด้านต้นทุนในการจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมกับโปรแกรมสำเร็จรูปที่ต้องการแตกต่างกับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม
3. ด้านต้นทุนในการบำรุงรักษา พบว่า ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ด้านต้นทุนในการบำรุงรักษาแตกต่างกับผู้ประกอบการขนาดกลาง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนักบัญชีพึงประสงค์

จากการศึกษาพบว่า สถานประกอบการพึงประสงค์นักบัญชีในระดับปริญญาตรีสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 86.56 นักบัญชีเพศหญิง กับ ไม่เจาะจงเพศพึงประสงค์ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ด้านสถาบันการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการบัญชี พึงประสงค์เทคโนโลยีราชมงคลสูงสุด (ร้อยละ 48.39) ด้านคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบการสรุปได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ ด้านวิชาการและทักษะวิชาชีพ โดยให้ความสำคัญกับความรู้การบัญชีพื้นฐานมากที่สุด อันดับ 2 คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยให้ความสำคัญกับการมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มากที่สุด อันดับ 3 คือ ด้านบุคลิกภาพ โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพร่างกายแข็งแรงมากที่สุด และอันดับ 4 คือ ด้านคุณสมบัติเฉพาะตัว โดยให้ความสำคัญกับการมีใจรักความก้าวหน้ามากที่สุด

นอกจากนี้ยังมีผลของการเปรียบเทียบนักบัญชีพึงประสงค์ 2 ลักษณะ คือ

1. การเปรียบเทียบขนาดของสถานประกอบการจำแนกตามระดับการศึกษาของนักบัญชีพึงประสงค์ พบว่า สถานประกอบการที่มีขนาดแตกต่างกันพึงประสงค์นักบัญชีที่มีระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน
2. การเปรียบเทียบตำแหน่งในสถานประกอบการจำแนกตามคุณสมบัติพึงประสงค์ในแต่ละด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งในสถานประกอบการแตกต่างกันพึงประสงค์นักบัญชีในแต่ละด้านแตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

อภิปรายผล

ในการศึกษาถึงการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบ ผู้วิจัยสามารถนำผลมาอภิปรายแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีของสถานประกอบการ

1. โปรแกรมสำเร็จรูปที่ถูกใช้งานมากที่สุด 5 อันดับแรกโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ EXPRESS, SAP, ACCPAC, ORACLE และ EASY ACC ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนอม คำผา (2545) และงานวิจัยของนันทพร ฤชุเศรษฐ์ และคณะ (2542) ที่กล่าวว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่ใช้โปรแกรม EXPRESS แต่ขัดแย้งกับ งานวิจัยของ ประจิต หาวัตร และศรัณย์ ชูเกียรติ (2548) ที่กล่าวว่า โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่มีผู้ใช้มากที่สุด ได้แก่ SAP R/3 รองลงมา ได้แก่ Oracle Application ผลที่แตกต่างกันดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณสมบัติของกลุ่มประชากรที่ต่างกันมีผลทำให้การเลือกใช้โปรแกรมแตกต่างกันได้

2. ระบบย่อยที่สถานประกอบการใช้งาน พบว่า ระบบบัญชีแยกประเภทใช้งานมากที่สุด รองลงมาคือ ระบบบัญชีลูกหนี้ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยนันทพร ฤชุเศรษฐ์ และคณะ (2542) ที่กล่าวว่า ระบบย่อยที่ใช้มากที่สุด คือ ระบบบัญชีต้นทุน และบัญชีลูกหนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคุณสมบัติของสถานประกอบการของนันทพร ฤชุเศรษฐ์ และคณะ (2542) เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มสถานประกอบการของงานวิจัยนี้ และการใช้งานระบบย่อยของโรงงานอุตสาหกรรมมักใช้งานในส่วนของการคำนวณต้นทุนมากกว่าสถานประกอบการให้บริการ หรือสถานประกอบการซื้อมา – ขายไป

3. ปัญหาที่จบจากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีสูงสุด ได้แก่ ไม่มีบริการหลังการขาย หรือมีแต่ไม่ดี รองลงมาคือ ความยากในการประยุกต์โปรแกรม ให้เข้ากับลักษณะของธุรกิจ และรายงานไม่ตรงตามความต้องการของกิจการ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทพร ฤชุเศรษฐ์ และคณะ (2542) ที่กล่าวว่า ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ พนักงานไม่มีความชำนาญ

รายงานที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการของกิจการ และไม่มีบริการหลังการขายหรือมีแต่ไม่ดี และสอดคล้องกับ งานวิจัยของประจิต หาวัตร และศรัณย์ ชูเกียรติ (2548) ที่กล่าวว่า ปัญหาจากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ได้แก่ ความยากในการประยุกต์โปรแกรมให้เข้ากับลักษณะของธุรกิจ แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ ประนอม คำผา (2545) ที่กล่าวว่าปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ เมื่อเกิดปัญหาในการบันทึกข้อมูลไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองทำให้ข้อมูลบางส่วนผิดพลาดไม่เป็นปัจจุบัน รองลงมาคือ ยังไม่เข้าใจการทำงานของโปรแกรมสำเร็จรูปอย่างชัดเจน โปรแกรมบัญชีที่มีขนาดใหญ่ และซับซ้อนเกินความจำเป็น โปรแกรมบัญชีไม่เหมาะสมกับรายการค้าของกิจการ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญหาที่พบจากงานวิจัยของ ประนอม คำผา (2545) ไม่ใช่ปัญหาของโปรแกรม แต่เป็นปัญหาของผู้ใช้ที่เลือกโปรแกรมมาใช้ไม่เหมาะสมกับสถานประกอบการ และความพร้อมของผู้ใช้งาน

4. การตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี พบว่าปัจจัยในการเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก โปรแกรมง่ายต่อการเข้าใจ การมีระบบสำรองข้อมูล และการเชื่อมโยงโปรแกรมการทำงานด้านอื่น ๆ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทพร อุชูเศรษฐ์ และคณะ (2542) ที่กล่าวว่าปัจจัยในการเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี คือ การมีระบบสำรองข้อมูล

5. การตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี พบว่า ขนาดของสถานประกอบการที่ต่างกัน ตัดสินใจเลือกซื้อ โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีแตกต่างกัน คือ

- ด้านราคาของซอฟต์แวร์
- ด้านต้นทุนในการจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมกับ โปรแกรมสำเร็จรูปที่ต้องการ
- ด้านต้นทุนในการบำรุงรักษา

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ขนาดของสถานประกอบการมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนในการซื้อและค่าใช้จ่ายสืบเนื่องของโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ซึ่งอาจสรุปได้ว่ารายจ่ายมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี โดยขนาดของแต่ละกิจการก็มีการตัดสินใจลงทุนที่แตกต่างกันไป

ส่วนที่ 2 คุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบการ

1. สถานประกอบการพึงประสงค์นักบัญชีระดับปริญญาตรีซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของกรกนก ทิพรส และคณะ (2543) ที่กล่าวว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่มีความต้องการจ้างงานผู้สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวช. ปวท. ปวส. มากที่สุด ผลที่ขัดแย้งดังกล่าวอาจเกิดจากพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ที่กำหนดให้ผู้ทำบัญชีในห้างหุ้นส่วนขนาดใหญ่ (มีทุนจดทะเบียนเกิน 5 ล้านบาท มีสินทรัพย์รวมเกินสามสิบล้านบาท และมีรายได้รวมเกิน 30 ล้านบาท)

จะต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาการบัญชี ซึ่งงานวิจัยกนก ทิพรส และคณะ (2543) เป็นงานวิจัยปี 2543 ซึ่งเป็นช่วงที่สถานประกอบการยังไม่มีพระราชบัญญัตินี้บังคับใช้ นอกจากนี้ยังพบว่าสถานประกอบการพึงประสงค์นักบัญชีเพศหญิง กับ ไม่เจาะจงเพศในระดับที่ใกล้เคียงกัน แต่พึงประสงค์นักบัญชี เพศชายน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชาคม จันทระจิต (2543) ที่กล่าวว่า ความต้องการจ้างงานผู้สำเร็จการศึกษาเพศชาย และเพศหญิง มีความต้องการไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีความต้องการจ้างงานเพศหญิงมากกว่า ผลของงานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าเพศของนักบัญชีไม่ใช่ปัจจัยหลักในการเป็นนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ

2. สถาบันการศึกษาที่สถานประกอบการพึงประสงค์มากที่สุด ได้แก่ เทคโนโลยีราชมงคลสูงสุด รองลงมาคือ โรงเรียนอาชีวศึกษา และ โรงเรียนพาณิชย์เอกชน ตามลำดับ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากกระบวนการในการรับเข้าเรียนของเทคโนโลยีราชมงคลและ โรงเรียนอาชีวศึกษา ต้องแข่งขันสอบเข้าเรียน ซึ่งสถาบันดังกล่าวจะได้นักศึกษาที่มีความรู้ความสามารถที่ดีในระดับหนึ่ง ทำให้นักศึกษาของสถาบันดังกล่าวมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

3. สถานประกอบการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะนักบัญชีอันดับ 1 คือ ด้านวิชาการ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของหลายท่าน เช่น 1. กรกนก ทิพรส และคณะ (2543) กล่าวว่า สถานประกอบการต้องการบัณฑิตที่มีความรับผิดชอบ 2. สุดสวาท จันทระจิต (2546) กล่าวว่า คุณสมบัติผู้ประกอบการต้องการมากที่สุด คือ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 3. ประชาคม จันทระจิต (2543) กล่าวว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่ พึงประสงค์มากที่สุด คือ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ 4. สมรัก เปล่งปลั่ง (2545) กล่าวว่า สถานประกอบการต้องการคุณลักษณะของผู้สำเร็จอันดับ 1 คือ คุณธรรม จริยธรรม 5. เกรือวัลย์ ศรียี่ทอง (2548) กล่าวว่า ผู้ประกอบการพึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพเป็นอันดับ 1 6. ศิริพร สุโพธิ์ (2547) กล่าวว่า สถานประกอบการต้องการนักบัญชีที่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ จิตสำนึกต่อองค์กร มากที่สุด 7. วรรณเพ็ญ เรามานะชัย (2542) กล่าวว่า คุณลักษณะพึงประสงค์มากที่สุด คือ ด้านจิตใจ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า งานวิจัยที่ขัดแย้ง 7 งาน ซึ่งให้ความสำคัญกับคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ มากเป็นอันดับหนึ่ง อาจเป็นเพราะงานวิจัยดังกล่าวเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในต่างจังหวัด (ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง, อุบลราชธานี, ปัตตานี, ปราจีนบุรี, ชัยภูมิ, นครราชสีมา) แต่ในยุคปัจจุบันสิ่งแวดล้อมในการทำงานเปลี่ยนแปลงไป มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้นักบัญชีต้องปรับตัวเองตามสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญต่อจริยธรรมน้อยลงซึ่งสอดคล้องกับเอกสารประกอบการประชุมวิชาการเชิงปฏิบัติการ โครงการทักษะแรงงานไทยในอนาคตปี 2545

(เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2545) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในช่วง 15 ปีข้างหน้าสำหรับผู้ศึกษาอยู่ในระดับ ปวช./ปวส. นั้นเน้นไปในการพัฒนาความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับอาชีพ และทักษะในวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพการทำงาน

4. เมื่อพิจารณารายด้านของคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบการพบว่า ด้านวิชาการและทักษะวิชาชีพ ผู้ประกอบการพึงประสงค์ ความรู้การบัญชีพื้นฐาน และปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ มากที่สุด ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผู้ประกอบการพึงประสงค์ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มากที่สุด ด้านบุคลิกภาพผู้ประกอบการพึงประสงค์ สุขภาพร่างกายแข็งแรง มากที่สุด และด้านคุณสมบัติเฉพาะตัวผู้ประกอบการพึงประสงค์ มีใจรักความก้าวหน้า มากที่สุด ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สิ่งที่สถานประกอบการพึงประสงค์มากที่สุดในแต่ละด้านเป็นปัจจัยพื้นฐานที่บุคคลคนหนึ่งสามารถทำได้ซึ่งสอดคล้องกับแรงงานในระดับอาชีวศึกษาที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ผลที่ได้อาจสรุปว่าสิ่งที่สถานประกอบการพึงประสงค์นักบัญชีในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการบัญชีเป็นสิ่งพื้นฐานที่นักบัญชีควรจะต้องมี และคุณสมบัติดังกล่าวสามารถทำได้ไม่ยากเกินไป

5. สถานประกอบการที่มีขนาดแตกต่างกันพึงประสงค์ระดับการศึกษาของนักบัญชีไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้มีจำนวนประชากรไม่มากนักจึงทำให้ขนาดที่แตกต่างกันของสถานประกอบการพึงประสงค์นักบัญชีไม่แตกต่างกัน

6. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งในสถานประกอบการแตกต่างกันพึงประสงค์นักบัญชีในด้านคุณธรรมและจริยธรรมแตกต่างกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจากในปัจจุบันนักบัญชีมีการตื่นตัวกันอย่างมากเกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพส่งผลให้ทัศนคติของนักบัญชีมีความแตกต่างจากผู้ประกอบวิชาชีพอื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และสถาบันการศึกษา
 - 1.1 สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญกับวิชาการบัญชีพื้นฐาน การภาษีอากร และระบบบัญชี มากที่สุด และควรเลือกโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่สถานประกอบการส่วนมากใช้งานมาพิจารณาในการเรียนการสอน
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรเตรียมการพร้อมสำหรับการเปิดหลักสูตรการสอนในระดับปริญญาตรี สาขาการบัญชีให้มากขึ้นตามความต้องการของสถานประกอบการ

1.3 ธุรกิจโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี ควรให้ความสำคัญกับการบริการหลังการขาย ความง่ายในการใช้งานและสามารถประยุกต์โปรแกรมให้เข้ากับลักษณะของธุรกิจ และโปรแกรมควรมีระบบสำรองข้อมูล นอกจากนี้ต้นทุนเกี่ยวกับการจัดหาและค่าใช้จ่ายสืบเนื่องก็เป็นปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาตั้งราคาขาย ให้เหมาะสมกับขนาดของธุรกิจลูกค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

1. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบการ หรือหัวหน้างานบัญชีค่อนักบัญชีในปัจจุบัน
2. ศึกษาถึงความต้องการของผู้ใช้มาตรฐานการบัญชีต่อการปฏิบัติงาน
3. ศึกษาคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์จากข่าวสมัครงานในหนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ ในวิชาชีพบัญชีทุกระดับการศึกษา
4. ศึกษานักบัญชีพึงประสงค์ของสถานประกอบการ โดยเปรียบเทียบที่ตั้งของสถานประกอบการในกรุงเทพฯ กับ จังหวัดอื่น ๆ
5. ศึกษาคุณลักษณะนักบัญชีพึงประสงค์โดยเปรียบเทียบระหว่างผู้ประกอบการกับนักบัญชีของสถานประกอบการ